

ขบวนการแก้จน ตอนที่ 3 : สรรพาวุธพร้อม

ดร.นครินทร์ อมเรศ

ฝ่ายนโยบายโครงสร้างเศรษฐกิจ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ขบวนการแก้จนระดมทัพจากทุกภาคส่วน และมีหลักคิดในการดำเนินการซึ่งถอดบทเรียนมาจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ดังที่ได้แลกเปลี่ยนมุมมองกันไปแล้วในตอนก่อนหน้า แต่การจะเอาชนะศึกต้องพึ่งพายุทธโศภกรณ์ เป็นสำคัญฉันทัด การขจัดความยากจนก็ต้องอาศัยเครื่องมือฉันทันนั้น อาวุธหลักในการแก้จนซึ่งได้รับการพิสูจน์มาแล้ว ในหลายประเทศ โดยเฉพาะในตัวอย่างที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เช่น โมเดลการแก้จนแบบจีน คือ การใช้ประโยชน์ ข้อมูลเชิงลึกอย่างเต็มที่

สำหรับประเทศจีนแล้ว มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมรับผิดชอบกับเป้าหมายการก้าวพ้นความยากจนของแต่ละครัวเรือนในพื้นที่ เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าถึงเข้าใจคนจนแล้วจะสามารถใช้งานข้อมูลทุกมิติเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด โดยจะต้องติดตามการดำเนินการจนกว่าจะลุล่วง สำหรับไทยอาวุธสำคัญ คือ ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า TPMAP ที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดำเนินนโยบาย ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ NECTEC ดูและระบบ และกระทรวงมหาดไทยถือสิทธิ์การใช้งานข้อมูลในแต่ละพื้นที่ในเชิงลึก

ระบบ TPMAP พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง และมีการใช้งานโดยหลายหน่วยงานในพื้นที่ เช่น หน่วยบริหาร และจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด และ สำนักงานแรงงานจังหวัด เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนมีโอกาสได้สัมผัสการทำงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่โดยตรงและได้เห็นการใช้ประโยชน์ตามหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสอบทานเพื่อพัฒนาคุณภาพของฐานข้อมูลไปในตัว สำหรับผู้ดำเนินนโยบายในส่วนกลาง ได้ทดลองโครงการ Sandbox เชื่อมโยงข้อมูลแบบปกปิดตัวตนในบางจังหวัดเพื่อศึกษาความยากจนควบคู่กับสถานะหนี้สิน พฤติกรรมการเพาะปลูก และการรับเงินช่วยเหลือด้านเกษตร ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับโมเดลแก้จนแบบจีน โดยขณะนี้ อยู่ระหว่างพัฒนาความร่วมมือให้มีการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลภายใต้ธรรมาภิบาลที่รัดกุม เพื่อศึกษาวิจัยออกแบบนโยบายให้เกิดผลจริงในเชิงลึกและในวงกว้าง

เทียบกับโมเดลการแก้จนแบบจีนแล้ว ขั้นตอนต่อไปหลังชี้ให้เห็นปัญหา คือ การมอบเป้าหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมรับผิดชอบกับการแก้ปัญหา และการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละครัวเรือน เพื่อมุ่งสร้างรายได้ที่ยั่งยืน โดยในหลายครั้งเราจะได้ยินคำถามจากคนในพื้นที่ว่าภาครัฐจะให้ปลูกพืชใด ซึ่งในความเป็นจริงแล้วภาครัฐเองก็ไม่สามารถคาดการณ์ความต้องการของตลาดได้ว่าพืชใดจะขาดแคลนจนราคาเพิ่มสูงขึ้น หรือพืชใดจะมีปริมาณล้นตลาด จึงน่าสังเกตว่า การร่วมรับผิดชอบของภาครัฐควรมีขอบเขตแค่ไหน จะล่องไปถึงการเสนอให้ผู้มีรายได้น้อยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปในทิศทางที่มีความไม่แน่นอนอยู่มากได้อย่างไร จึงเป็นช่องว่างเชิงนโยบายที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชนและภาควิชาการ ที่แม้ว่าจะอยู่ภายใต้ความไม่

แน่นอนของตลาดเช่นเดียวกัน แต่ก็มี ความชำนาญในทางเทคนิคและการตลาดมากกว่าภาครัฐ อีกทั้งธุรกิจก็ต้องพึ่งพาความเข้มแข็งในพื้นที่เป็นแหล่งปัจจัยการผลิตและตลาดด้วย

โดยสรุปแล้ว ขบวนการแก้จนที่มีกระบวนการทันทขนาดใหญ่ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ มีแผนงานหลักพิชิตยุทธเป็นรูปธรรม มีสรรพาวุธพร้อมทั้งข้อมูลชี้เป้าหมายและเครื่องมือสนับสนุนการดำรงชีพในมิติต่าง ๆ หากแต่คนทำงานเองก็อาจท้อถอยได้ แผนเองก็ต้องปรับเปลี่ยนตามความเป็นจริง และข้อมูลเองก็อาจคลาดเคลื่อน ถึงที่สุดแล้ว หัวใจของการแก้จน คือ การมีส่วนร่วมของผู้มีรายได้น้อย ซึ่งจะเป็นทั้งมาตรวัดความสำเร็จเมื่อหายจนและเป็นหนทางให้ไม่กลับมาจนอีก

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย